

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ «ТЕХНОЛОГІЯ ТА ДИЗАЙН»**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 2 курсу 261 М групи

Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Початкова освіта

Нестеренко Ольга Олексіївна

Керівник к.пед.н., доцентка Голінська Т.М.
Рецензентка вчителька початкових класів
вищої категорії, вчителька-методистка
Чорнобаївського ліцею Л.М.Воронова

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти формування творчої особистості на заняттях «Технологія та дизайн»....	6
1.1. Педагогічні основи трудового навчання учнів початкової школи	6
1.2. Проблема зазначеної теми в науковій літературі	8
1.3. Науково-технічний прогрес і формування творчої особистості молодших школярів на заняттях «Технологія та дизайн»	15
РОЗДІЛ 2. Педагогічні умови формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн»	21
2.1. Обґрунтування педагогічних умов формування творчої особистості учнів початкової освіти на уроках трудового навчання	21
2.2. Організація і зміст експериментального дослідження	24
2.3. Результати педагогічного дослідження	31
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42
ДОДАТКИ	47
Додаток. Кодекс академічної доброчесності.....	47

ВСТУП

Актуальність дослідження. Формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» є одним із завдань створення передумов для формування особистості, що здатна творчо мислити, а також реагувати на зміни в умовах перебудови різних сфер життєдіяльності сучасного суспільства. Формування творчої особистості та реалізація її природних нахилів в освітньому процесі є головними завданнями, що визначаються у концепціях художньо-естетичного виховання учнів початкової освіти.

Формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» зумовлена зростанням творчих ресурсів дитини в умовах глобалізації суспільства, необхідністю активізації творчої активності в усіх сферах конструктивної діяльності на уроках, провідною роллю творчості всіх факторів формування художньої культури самої особистості.

Зазначено, що на сучасному стані творчого розвитку особистості значний внесок у теоретико-методологічне та психолого-педагогічне забезпечення освітнього процесу зробили наукові роботи І.Беха, Л.Божовича, Л.Виготського, Я. Коменського, Й.Песталоцці, В.Сухомлинського, К.Ушинського та інші.

Трудове навчання як унікальний навчальний предмет розкрито в працях Б.Ананьєвої, Р.Арнхейма, Н.Брюсова, Т.Шпікалової, Л.Масол, М.Миропольської, Б.Неменського, О.Рудницької, О.Савченко, Г.Тарасенко, А. Щербо та інші.

Ці дослідження несуть рацію щодо збагачення особистості учнів цінними духовно-художніми враженнями, емоційністю сприймання навколишнього світу, розвитком її здібностей, творчою самореалізацією.

Розвиток формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» має комплексний характер і недостатньо вивчений, тому це важливе питання має функціональний вплив на трудове

навчання, виховання і творчий розвиток дітей, що практично залишається поза увагою вчених. Це й зумовило вибір теми дослідження: **«Формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерська робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету як складова науково-дослідної теми кафедри «Формування професійної компетентності кадрового педагогічного потенціалу у системі суспільних трансформаційних процесів» (№ 0117U005614).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн».

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати та визначити зміст поняття «творчий розвиток особистості».
2. З'ясувати вікові особливості та функціональні компоненти творчої особистості учнів початкової освіти.
3. Надати характеристику творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн».
4. Визначити критерії та рівні сформованості творчої особистості учнів початкової освіти засобами трудового навчання.
5. Обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн».

Об'єкт дослідження – процес формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн».

Предмет дослідження – педагогічні умови формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях трудового навчання.

Для досягнення мети та завдань застосовано наступні **методи**:

Теоретичні – аналіз, порівняння і узагальнення психолого-педагогічної і методичної літератури, а також матеріалів наукових досліджень з цієї проблеми.

Емпіричні – педагогічне спостереження і аналіз, анкетування, методики діагностики, констатувальний і формувальний експерименти.

Гіпотеза дослідження – рівень формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» зростатиме, якщо будуть враховані індивідуальні особливості учнів, а також прийоми стимулювання й емоційно-почуттєвої сфери, уяви та фантазії учнів на основі засвоєння засобів трудового навчання в конструктивній діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що уточнено сутність поняття «Технологія та дизайн» на заняттях трудового навчання.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження можуть бути використані вчителями початкових класів у питанні, що стосується формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн».

Апробація результатів дослідження. Результати випускної роботи були представлені на засіданні кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти педагогічного факультету Херсонського державного університету та приймала участь в дистанційній міждисциплінарній V міжнародній науково-практичній конференції «Trends in science and practice of today», 19-22 жовтня 2021р., Анкара, Туреччина «Вплив дидактичних ігор для формування пізнавальної активності дітей на заняттях з екології» сертифікат, та у збірці студентських робіт «Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти» (2021).

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ «ТЕХНОЛОГІЯ ТА ДИЗАЙН»

1.1. Педагогічні основи трудового навчання учнів початкової школи

Розвиток учнів початкової школи в процесі трудового навчання позитивно впливає на організм дитини. Д.Богоявленська стверджує, що навчання у спеціально обладнаних класах та на території школи позитивно впливає на загальний розвиток дитини. Вправи з фізичним навантаженням на робочі органи, а також на групи м'язів дають можливість покращити координацію рухів, зміцнити опорно-руховий апарат учнів. Робота в школі сприятливо впливає на фізичний розвиток і здоров'я дітей. Фізична робота на повітрі значно зміцнює здоров'я всіх дітей, робить їх більш витривалими, зібраними, загартованими, з розвиненою м'язовою системою [1, с. 34].

Процес трудової діяльності активно розвиває мислення дитини. Цьому сприяє те, що в процесі праці учні повинні чітко уявити результат своєї роботи, а саме спланувати свою роботу, у виконанні технологічних операцій. У праці учні засвоюють різні технологічні поняття, оволодівають графічну грамоту, знайомляться з властивостями матеріалів та ін. В цьому приймають наступні аналізатори: слухові, дотикові, зорові та нюхальні відчуття [2, с. 57 – 59].

Л. Божко констатує, що одним із завдань учителя є розробка завдань, що включають в себе творчі завдання. Для цього необхідно широко використовувати досліди, тестування, проектування виробів із їх графічним вираженням, а також спостереження і планування.

Використання технологічних карток із пропущеними або неповними даними, а також виконання творчих завдань є одночасною участю багатьох

аналізаторів, що встановлює в корі головного мозку велику кількість нових зв'язків. Це дає дитині міцні знання, але вчитель повинен пам'ятати, що праця не в усіх умовах активно розвиває здібності дитини. Слід пам'ятати, що робота, виконана відповідно до інструкції, де детально описується весь робочий процес, погано розвиває розумові здібності учнів [2, с 89].

Виконуючи по черзі технічні прийоми під час роботи, посилюється координація м'язів. Ми поділяємо думку, що під впливом силових вправ учні поступово позбавляються від зайвих рухів і стають фізіологічно більш економічними, що, у свою чергу, підвищує продуктивність праці. Такі ремесла, як ліплення, плетіння, шиття, робота з папером та інші тренують м'язи кисті і пальці рук, є і це виступає підготовчим засобом до письма. Така робота виконується в сидячому положенні і не вимагає різних рухів різних груп м'язів. У цій роботі задіяні тільки м'язи пальців. Автор рекомендує використовувати такі заняття для занять фізкультурою із залученням м'язів ніг, рук, спини, живота та шиї [1, с. 69 – 71].

Засоби розвантаження значно полегшують учням процес оволодіння термінологією і роблять самі знання більш сприйнятливими. Теорія і практика підвищують інтенсивність фізичної і розумовій роботі, що сприяє успішному навчанню і розвитку. Молодші школярі використовують придбанні знання із інших навчальних предметів – математики, природознавства, образотворчого та музичного мистецтва.

Існує два рівні засвоєння трудової діяльності: базовий та вищий. Базовий рівень засвоєння дій співробітника характеризується непевним і повільним виконанням дій зі свідомим контролем кожного елемента дії. Цей рівень засвоєння трудової діяльності називається навичками [13, с. 14-15].

Навички в процесі освітньої роботи удосконалюються, досягають свого рівня. Це забезпечує швидке впевнене виконання запропонованих дій. Трудовий процес розпочинається із створення у молодших школярів уяви про способи дії та їх виконання.

Досягти цього можна різними методами, найефективнішими з яких є: бесіда, розповідь з викладом чи поясненням, а для успішного навчання учнів у роботі діяльності потрібно багато тренувальних вправ. Деякі фактори впливають на результат навчання праці, наприклад, на специфіку сенсорно-опорно-рухової системи, умови, в яких відбувається дія [4, с.17 – 20].

За нашими дослідженнями формування трудових дій можна уявити як інформацію про трудові дії, які засвоюються завдяки органам слуху, зору. Збуджені м'язи скорочуються і приводять в рух робочі органи; результат руху сприймають органи відчуття і зіставляють з образом трудових дій.

Отже, педагогічні основи трудового навчання учнів початкової школи є механізмом формування трудових дій і являє собою закрите рефлексорне кільце, що діє безперервно.

1.2. Проблема зазначеної теми в науковій літературі

Технологія та дизайн включають у поняття сукупність таких психологічних та педагогічних настанов, які визначають для учителя відбір спеціальних форм, методів і прийомів освітнього інструментарію. Педагогічна практика свідчить про те, що в завданнях, які будуються на потребах суспільства та інтересах самореалізації учнів початкової школи й розвитку закладених природних можливостей є однією із складових педагогіки.

Чіткої та цілеспрямованої системи ще не існує у всьому світі, але все ще існує загальна тенденція штучного поділу дітей у ранньому віці на працездатних та малоздатних. На думку вчених, проблема творчості виривається із системи організованого навчального процесу, а це створює ряд труднощів в організаційному, економічному, соціальному та психологічному плані [26, с.143].

Наукове осмислення сутності формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» пов'язане із

аналізом класичних філософських, а також психологічних підходів, які можемо розглянути у наукових роботах Г.Гегеля, І.Канта, Г.Сковороди, І.Франка, П.Блонського, Д.Богоявленської, Л. Виготського, Я.Пономарьова та інші.

У філософських працях Г. Гегеля, І. Канта, Л. Фейєрбаха та інших, на першому місці - категорія розвитку поступового руху індивіда у напрямках особистісних кількісних змін якісного характеру. Це розширює поняття «творчість», включаючи аспекти вищої форми людської діяльності - її створення, становлення, відтворення та розвиток [45, с. 9].

Аналіз психологічних теорій творчості вітчизняних авторів В. Андрєєвої, О. Лука, О. Матюшкіної, В. Моляко, Я. Пономарьова, В. Романець та зарубіжних вчених, таких як Ф. Беррон, Дж. Брунер, Дж. Гілфорд, П. Торренс та інші, яке дає основу для трактування концепції творчого розвитку як «процесу формування особистості, спрямованого на збагачення іміджево-асоціативного мислення, уяви, фантазії, емоційності, пізнання, практичного ресурсу та творчості, що є особистісним суб'єктом, що є основа творчості в її процесуальних та дієвих аспектах» [15, с. 80-81].

На цій основі ми сформулювали власну інтерпретацію категорії «творчий розвиток» - динамічний процес формування особистості, спрямований на розширення кола навичок та особистісних характеристик, які виявляють і збагачують на практиці різні конструктивні дії, його результати нові та оригінальні.

Дане розуміння категорії «творчий розвиток» стало основою для генерації ідеї - виключної ролі трудового навчання у творчому розвитку особистості молодшого школяра. В результаті вчені запропонували структурно-функціональну модель творчого розвитку молодших школярів.

На цій основі в учнів формується емоційність: почуття гармонії, форми, краси, естетичні почуття задоволення і задоволення, радості і печалі, творчості тощо; пізнання: розуміння та пізнання явищ і процесів природи, дійсності та праці, активізація логічного, абстрактного та

художнього мислення, збагачення уяви, фантазії, зміцнення інтуїції тощо [13, с. 103]. Мотивація тягне за собою пробудження інтересу до знань і вмінь творчих дій, активізацію всіх видів конструктивної діяльності, результати якої обов'язково мають риси новизни та оригінальності [60, с. 8].

Аналіз вітчизняних наукових праць В. Алексєєва, Л. Виготського, Е. Ігнатєєва, Б. Неменського, М. Ростовцева та інших, а також зарубіжних (Е. Геккель, Г. Гроддек, Г. Рід, З. Фрейд та інші) розглянули підходи до навчання дітей природному труду, що дозволило зробити важливий педагогічний висновок для нашого дослідження, що «творчість дітей молодшого шкільного віку має розвиватися на основі репродуктивної та продуктивної праці, найбільш доступного прояву діяльності дітей, вираження індивідуальності» [20, с.14].

Отже, аналіз діяльності трудової діяльності учнів початкової школи на уроках показує, що:

- 1) Мнемонічна підсистема виступає як активний процес, який виконує продуктивну функцію організації та регулювання трудової діяльності;
- 2) якість створюваного візуального образу у відповідності із реальною ситуацією забезпечує сенсорно-перцептивний блок;
- 3) інтелектуальний блок забезпечує аналіз, порівняння, синтез, пошук та прийняття рішень, вибору найбільш доцільного і пластичного способу виконання задуму;
- 4) для практичної реалізації сформованого задуму найбільш підходить підсистема моторних операцій [17, с.19 – 20].

Отже, на цій базі відбуваються педагогічні процеси, завдяки яким складаються стосунки між людиною, навколишнім світом і мистецтвом.

Сам термін «творчість» зазнав нові зміни в технології. Взагалі цей термін відноситься лише до дорослої людини. Пізніше, маючи на увазі інтелектуальний розвиток дитини, перейшов виключно щодо успіхів у навчанні. З накопиченням досвіду та визначенням творчості поняття

розширилося. Його почали визначати як здатність досягати видатних нестандартних досягнень у кожній сфері людської діяльності [31, с.22 – 23].

Таким чином, середовище, у якому дитина може себе активувати, має високий рівень невизначеності та багатоваріантності.

Невизначеність у цьому сенсі має стимулювати пошук власних орієнтирів і забезпечує можливість власного їх знаходження.

На сучасному етапі розвитку суспільства талановитими та обдарованими учнями початкової освіти вважають тих, у кого є наявність потенціалу в роботі. Ці діти мають здібності і вимагають спеціальних учбових програм або індивідуального підходу.

Таким чином, як зазначають науковці, проблема творчості тісно пов'язана із поняттям «здібності». Навички, у свою чергу - це такі індивідуально-психологічні особливості людини, які сприяють успішному виконанню тієї чи іншої діяльності і не обмежуються наявними у неї знаннями, уміннями та навичками. Необхідною умовою виявлення та розвитку навичок є відповідна діяльність [44, с.421].

Вродженими є лише задатки, тобто анатомо-фізіологічні передумови формування здібностей, а здібності розвиваються поступово [48, с.83].

На цій основі під впливом освітнього процесу взаємодій із зовнішнім світом розвиваються здібності. Кількісне та якісне поєднання здібностей та нахилів визначає рівні творчості [18, с.9]:

Обдарованість, як сукупність здібностей, проявляється в різносторонніх здібностях і межує з талантом, а також обумовлює успішну діяльність людини в певній галузі й виділяє її серед інших осіб, які навчаються разом із нею. Обдарованість розглядається як передумова спеціальних здібностей, а також якісно своєрідне їх поєднання.

Талант - це вищий рівень розвитку таланту, здатності виконувати певну діяльність, що проявляється творчістю.

Талант близький до геніального, але менш важливий, оскільки геніальність - це особиста творча риса людини, яка проявляється у творчій діяльності, а результат цієї творчості має як суспільне, так і національне значення.

Креативні в житті - це діти, які в ранньому віці виявляють здатність і здатність виконувати певну діяльність. Вони мають «високу активність, інтелект, а також інтерес до даної діяльності, елементи оригінальності в ній, прагнення до творчості» [15, с.80].

Взагалі кажучи, творчість - це потреба кожної людини, оскільки «творча діяльність - це не тільки відкриття у певній галузі науки, художні досягнення, певні продукти, важливі для суспільства, творчість вимагає повсякденного життя з його маленькі та великі проблеми, які часто доводиться вирішувати людям» [44, с.73–76].

Оскільки саме «пошук творчо обдарованих дітей і розвиток креативності - цієї важливої якості особистості-в умовах шкільного навчання набуває неабиякого значення, що, однак, супроводжується деякими труднощами, пов'язаними, головним чином, із необхідністю засвоєння учнями певних стандартних програм навчання» [48, с.107].

Науковці втілюють, що «творчі здібності не є синонімом здатності дітей до навчання; нерідко коефіцієнт інтелекту, що визначається за відповідними тестами, у дітей творчих значно нижчий, порівняно з рештою» [1, с.86].

Дж. Гілфорд виділяє два типи мислення: конвергентне, що необхідне для знаходження єдино правильного розв'язання задачі й дивергентне, завдяки якому виникають оригінальні думки.

Вони відрізняються тим, що люди з домінуючим конвергентним мисленням здатні використовувати наявні знання та логічні міркування для вирішення проблеми єдиним відповідним способом, на їхню думку.

У свою чергу, люди, які думають інакше, починають шукати рішення у всіх можливих напрямках, щоб розглянути якнайбільше варіантів; результатом найчастіше є оригінальні, нестандартні рішення [18, с.2].

Учні із домінуючим дивергентним мисленням, схильні утворювати нові комбінації із елементів, які більшість людей використовують стереотипно, або формують зв'язки між двома елементами, що на перший погляд не мають вони нічого спільного.

На думку Дж. Гілфорда, творче мислення є оригінальним, оскільки людина шукає власне вирішення проблем; гнучкий, оскільки людина здатна змінити свою поточну думку, якщо це необхідно, підходити до болючих питань по-новому; глибокий - людина здатна бачити нові проблемні завдання, приховані від сприйняття [44, с. 29-31].

Отже, рівень мислення творчої людини характеризується: незалежністю, гнучкістю, аналітичністю, обережністю, креативністю, глибиною мислення, кмітливостю [15, с.83-84].

Самостійність – це вміння бачити та сформулювати нову проблему без сторонньої допомоги.

Гнучкість – це вміння змінити шлях заданої проблеми, якщо вона не задовольняє умову.

Аналітичність і логічність думки – це вміння виділяти основне, чітко приймати рішення і вміти чітко узагальнювати.

Розсудливість – це вміння чітко оцінити ситуацію.

Винахідливість – вміти та перетворити будь-яку ситуації, знайти вихід та розв'язати зазначену проблему.

Дотепність – мистецтво влучно висловлюватися.

Кмітливість – природний дар, що надає змогу зрозуміти та розпізнати недоступні речі.

Учні початкових класів по-різному оволодівають розумовою діяльністю: хто репродуктивним шляхом, а саме відтворенням наявного, хто творчим – оригінальним.

Науковці різних країн ведуть спроби встановити зв'язок між інтелектом та творчими здібностями. Це дослідження виявило кілька груп людей з різними пропорціями інтелекту та творчості [1, с.52-53].

Наприклад, діти з високим рівнем творчості та інтелекту впевнені в своїх можливостях. Вони контролюють свої дії, залишаються вільними в своїх вчинках; легко контактують із дорослими, цікавляться усім новим.

Учні з високим рівнем інтелекту й слабкими природними здібностями всю поведінку спрямовують на досягнення власного успіху. У цих дітей є відчуття неспокою.

Учні з низьким рівнем інтелекту, але із високим творчим потенціалом найгірше пристосовуються у сучасній системі освіти, що може привести до закріпачення в поведінці, ритму власної діяльності.

Учні з низьким рівнем інтелекту та невизначеними творчими здібностями швидко адаптуються і вірять у свої можливості, але вони є пасивними (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

**Особливості учнів початкової школи
із різними рівнями інтелекту та творчими здібностями**

Творчі здібності	Високий	Середній
Високі	Природні можливості, самоконтроль, інтерес до всього нового	Конфлікт між власними уявленнями про світ та освітніми вимогами Страх перед оцінкою як дітей так і дорослих
Низькі	Спрямованість на досягнення успіху у навчанні, занижена самооцінка	Добра адаптація і задоволеність життям, пасивність у навчанні

Отже, як доводить Фергюссон, «творчі здібності не створюються, а вивільняються» [44, с. 21]. Для цього необхідно зрозуміти, як розвивається дитина в творчій діяльності, оцінити рівень її інтелекту та умови її розвитку.

Спираючись на дослідження Д. Богоявленської [1] та А. Матюшкіна [31], можна стверджувати, що творчість як специфічна властивість кожної особистості виражається в правильній постановці проблеми, що буде наповнена оригінальним змістом.

1.3. Науково-технічний прогрес і формування творчої особистості молодших школярів на заняттях «Технологія та дизайн»

Науково-технічний прогрес продовжує змінювати наше життя і сьогодення. Новітні гаджети істотно змінили характер роботи людей. Ці інновації націлені на практичну спрямованість, що надають поштовх, і мають меркантильний зміст: це вже не результат, як називали «чистої науки», що був отриманий вченими у вільному творчому пошуку. На практиці це визначається науково-технічним прогресом, його темпами розвитку й соціально-економічними балансами.

Науково-технічний прогрес (НТП) буквально означає безперервний, взаємозалежний процес розвитку науки і техніки; ширше, це безперервний процес створення нових та вдосконалення прикладних технологій, засобів виробництва та кінцевої продукції з використанням досягнень науки [24, с.8].

Науково-технічний прогрес можна тлумачити як процес практичної реалізації нових наукових і технічних знань, систему, що охоплює декілька стадій, а саме: фундаментальні теоретичні дослідження; прикладні науково-дослідні роботи; дослідно-конструкторські розробки та їхня заміна новими, ефективнішими зразками [41, с.52].

Науково-технічний прогрес пов'язаний із накопиченням кількісних змін формами вдосконалення технологічних методів і засобів виробництва.

Суспільний розвиток відбиває якісну трансформацію наукових винаходів, які змінюють знаряддя і предмети праці, технологію, організацію та характер трудової діяльності людей.

Науково-технічний прогрес повніше розкриється через наступні особливості:

- перетворення науки на продуктивну силу й втілення наукових знань людини в технологію і техніку;
- новий етап суспільного поділу праці, що потребує випереджаючого розвитку науки;
- інтеграція різних галузей науки з метою підвищення ефективності всіх сучасних напрямів науково-технічного прогресу;
- якісне перетворення всіх елементів процесу виробництва, а саме: засобів предметів праці, використання нових, потенційно невичерпних джерел, самої праці та збільшення в ній частки творчості [60, с.7-8].

Науково-технічний прогрес є провідним чинником розвитку продуктивних сил і невідомого підвищення ефективності виробництва. Все це впливає на формування й підтримування високого рівня техніко-технологічної бази виробництва, що забезпечить зростання продуктивності суспільної праці.

Сутність, зміст та закономірність сучасного розвитку науки і техніки в ЗОШ на найближчу перспективу ми відобразили в наступному рисунку (див. рис. 1.1.).

В умовах сучасних змін технічної бази загальної освітньої школи її технічна досконалість загалом визначається прогресивністю використовуваних технологій - способів отримання та обробки матеріалів, енергії, інформації, виробництва. Технологія стає кінцевою формою матеріалізації фундаментальних досліджень, засобом прямого впливу науки на сферу виробництва. Якщо раніше вона вважалася виробничою підсистемою, то тепер вона набирає значення сама по собі, повертаючись в авангардний бік науково-технічного прогресу [24, с.19].

Фундаментальні дослідження	Винаходи та прикладні наукові й дослідно-конструкторські розробки
НАПРЯМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ	
ЗАГАЛЬНІ	ПРІОРИТЕТНІ
Створення нових і вдосконалення вже відомих технологій	Застосування основних технологій, методів і прийомів
Створення нових і вдосконалення існуючих засобів трудової праці та кінцевої продукції (уроки труда)	Системи машин для легкої та харчової індустрії Робототехнічні комплекси Персональні комп'ютери
Створення нових і поліпшення якості застосовуваних матеріалів	Застосування нових композиційних, матеріалів із заданими властивостями
Механізація та автоматизація виробництва	Комплексна автоматизація на базі ЗОШ

Рис. 1.1. Напрями науково-технічного прогресу в ЗОШ

Сучасним технологіям трудового навчання властиві певні тенденції розвитку й застосування.

Важливими з них є:

- перехід до поєднання в одному технологічному процесі до кількох операцій, що раніше виконувались окремо;
- забезпечення нових технологічних систем;
- використання у нових технологічних процесах засобів мікроелектроніки.

Технологічні методи дедалі частіше визначають конкретні форми і функції засобів та предметів роботи, а отже, ініціюють появу інших областей в науково-технічного прогресу, витісняють технічно та економічно застарілі інструменти з виробництва, генерують нові машини та пристрої та автоматизують [41].

Проводячи уроки з трудового навчання у загальноосвітніх школах, можна показати, що технічний рівень та якість сучасних пристроїв безпосередньо залежать від прогресивних властивостей будівельних матеріалів та інших допоміжних матеріалів, що використовуються у їх виробництві. Звідси величезна роль створення та спільного використання нових матеріалів, що характеризує одну з важливих сфер з науково-технічного прогресу [29, с. 11].

Сучасні освітні процеси підпорядковуються таким вимогам, як досягнення максимальної безперервності, гнучкості, а також безпеки та продуктивності, що може бути досягнуто лише за відповідного рівня інтегрованого напрямку науково-технічного прогресу.

Механізація, що відображає різний ступінь заміни ручної праці машиною, рухається послідовно або паралельно від часткового до складного в його безперервному розвитку.

Основною метою навчального курсу «Технології» є формування технічно і технологічно освіченої людини, підготовленої до життя та активної гуманістичної праці та перетворення природи в сучасному високотехнологічному інформаційному суспільстві, необхідних знань, умінь та навичок у сфері прибирання та сім'ї економіка, основні складові інформаційної культури студентів, створення умов для їх професійного самовизначення, розвиток навичок творчої діяльності, формування культури праці, забезпечення допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням з урахуванням індивідуальних можливостей [19, с.52].

Таким чином, завдяки змісту освітньої галузі «Технологія та дизайн» забезпечуються:

- формуванням у молодших школярів технічного кругозору і практичного

- закріплення знань і вмінь про трудову діяльність;

- ознайомленням молодших школярів із місцем та роллю інформаційно-комунікаційних технологій в сучасному та повсякденному житті.

- ознайомленням та залученням учнів початкової школи до різних видів трудової діяльності;

- створенням умов для майбутнього професійного самовизначення учнів;

- урахуванням учнями власних здібностей, уподобань та інтересів;

- формуванням в учнів культури праці;

- вихованням в учнів активної життєвої позиції [43].

Отже, зазначені функції враховують вікові особливості розвитку молодших школярів, зміст та доступність навчального матеріалу, його зв'язку із іншими освітніми напрямками.

Нажаль, існуюча система трудової підготовки учнів початкової школи вичерпала свої можливості. В умовах соціально-економічного розвитку України відбувається стрімка переоцінка ціннісних орієнтирів у суспільстві, що відображається різкими змінами. Сьогодення потребує володіти вчителями гнучкими знаннями і вміннями, які необхідні для майбутнього життя.

Сучасні уроки трудового навчання в більшості є відвертим і принизливим ставленням до місця трудової підготовки в системі загальної середньої освіти.

Слід враховувати причини:

- недостатній розвиток особистості учня для роботи;

- недооцінка сучасних досягнень у галузі «Технології»;

- заниження інтелектуальної насиченості змісту предмета, а трудове навчання як розряду другорядного предмету;

- нерозуміння та відчуження учнів від процесу реалізації виготовленої ними продукції;

- недостатнє використання різноманітних форм організації трудового навчання [30, с.21 – 22].

Таким чином, науково-технічний прогрес і формування творчої особистості молодших школярів на заняттях «Технологія та дизайн» потребує позитивного ставлення, в першу чергу батьків молодших школярів, а також вчителів і науковців, які будуть працювати над цією проблемою.

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ «ТЕХНОЛОГІЯ ТА ДИЗАЙН»

2.1. Обґрунтування педагогічних умов формування творчої особистості учнів початкової освіти на уроках трудового навчання

Кожна дитина має природний дар. У сучасному суспільстві та освіті існують різні погляди на погляди щодо талановитості дітей. Існують докази, що індивідуальні здібності значно збільшує або зменшує успіх творчого процесу. Дитина під впливом творчого спілкування із учителем на заняттях із методології творчого спілкування на уроках трудового навчання стає рівноправним учасником колективного творчого процесу.

Існують різні погляди на це питання, але ми вважаємо, що починати навчання творчості треба з народження. Треба готувати людину до майбутньої творчої діяльності з перших років життя, продовжувати творчу діяльність, вдосконалюватися у знання та уміння яке має відбуватися протягом всього життя людини. Навчаючись творчо реалізувати своє бачення, знання і вміння молодший школяр удосконалює свій творчий потенціал.

Іноді учні розгублюються. Для цього необхідно шукати ефективні шляхи правильного формування творчого учня.

В.Сухомлинський неодноразово зазначав, що розвитку допитливості, системності, гнучкості та самостійності розуму сприяють наступні прийоми вплив на внутрішні психічні процеси, при яких учень подумки оглядає, а також досліджує широке коло факторів, явищ для вивчення їх проблем.

Таким чином, для повноцінного розвитку дітей початкової освіти потрібна творчість: як викладачам та самій дитині.

Наукова література дає готовність учителю до творчої діяльності й складається з трьох основних компонентів: мотиваційного, змістового та емоційного.

Мотиваційний компонент, як основний у творчій освітньо-трудовій діяльності створює основу для втілення різних складових особистості.

Методично-дидактичними засобами виступають розвивальні, логічні, ігри, винахідницьких задачі та їх використання для розв'язання побутових проблем, ігри для розвитку пам'яті та ознайомлення зі світом техніки, їх місцем у розвитку суспільства.

Наведемо проклади дидактичних засобів, що стимулюють у дітей молодшого шкільного віку вираження самостійної творчості. До речі результати застосування дидактичних засобів розвивають у школярів здібності до асоціативного мислення, розуміння між співвідношення цілого і часткою та ін. Це основа майбутніх здібностей дитини, що необхідна для конструкторської та винахідницької діяльності.

Розвивальні ігри, які молодші школярі засвоюють особисто: «Склади візерунок», «Склади квадрат», «Склади коло і трикутник», «Білочка», «Цеглинки» та ін.

Логіка програмує системний аналіз гри дитини із дорослим, що потребує розв'язати творчого завдання.

Ознайомлення учнів із основними засобами методів творчої уяви базується на вивченні цікавинок із літератури та їх використання для розв'язання заданих казкових проблем та різних ситуацій.

Засвоєння серйозних питань, таких як «час», «швидкість», «вартість» надає учням швидше зрозуміти зміни та уявлення про доступні значення предметів, явищ та ін.

Результати використання ігор та дидактичних засобів, а саме: вміння проводити системний аналіз, самостійно визначати основні та допоміжні функції, формулювати ідеальний кінцевий результат надають молодшим

школярам вміння фантазувати, використовувати ігрові формули при розв'язуванні різних проблем.

Тренінг асоціацій та створення казки, її розвиток за допомогою елементів теорії вирішення винахідницьких задач є основою для вирішення трудової діяльності молодшого школяра (дроблення, об'єднання, асиметрія, динамічність, коливання, копіювання; зміна фарби та ін.)

Розвитку творчої уяви допомагають синоніми, антоніми, порівняння а також результати застосування дидактичних засобів, що є уявленням про технічні системи, їх складові частини та їхнє використання, знання історії та технологій та їх значення для людського та суспільного розвитку. Вміння вчителя розпізнавати технічну проблему з проблемної ситуації, знаходити дії та власні задуми, необхідні для досягнення мети вирішення проблеми.

В процесі формування понять молодших школярів про види творчої праці, а саме, художню, технічну, наукову, необхідно пробуджувати інтерес до творчої праці.

На заняттях молодші школярі пригадують найцікавіші для них фрагменти трудового навчання минулого року. Виставка робіт дозволяє пригадати цікаві історії, бесіди, матеріали, інструменти та види робіт, які сформували в них емоційно-позитивне ставлення до процесу та результату праці в майбутньому.

Доцільними є уроки на яких розкриваються питання про те, із яким матеріалом учням найбільше подобалось працювати, який виріб був найкращим, і що б вони хотіли виробити самі і показати іншим. Таким чином учитель початкової школи доводить учнів до поняття творчості у праці.

Щоб навчити дітей молодших класів потрібно працювати творчо, та проводити уроки, впроваджуючи мотиваційний, пізнавальний, ментальний (неповторність, індивідуальність) та практичний компоненти.

Отже, ознайомлення молодших школярів із різними видами творчої праці, а саме, художньої або технічної, учні вчаться здійснювати свої натхнення у процесі виготовлення різних предметів. Це можуть бути сувеніри, іграшки та ін. Виготовляючи макети дитячої книжечки, молодші школярі видумують назву, форму, а також художньо оформлюють сторінки.

2.2. Організація і зміст експериментального дослідження

Запропонований нами шкільний курс «Технології та дизайн» має можливість здійснення для величезного розвитку у творчості для дітей молодшого шкільного віку. Одним із завдань є цілеспрямована систематична робота.

Дослідження різних науковців та наші спостереження за освітнім процесом на уроках трудового навчання із учнями початкової школи засвідчили, що творчість – це складний процес. Тому необхідними методами та прийомами виступають винахідництва та елементарні проектування, що в майбутньому можуть мати певний сенс.

На заняттях із трудового навчання молодші школярі сприймають предмет найбільше із точки зору його форми, конструкції, кольору та розмірів. Отже, сприймання, як психічна діяльність, складає основу сенсорного розвитку дитини, як важливого етапу для розвитку його мислення. Зір має величезне значення. Щоб сприймати предмет в цілому, а також його бачити в різних ракурсах предмет, виділяти його властивості та форми, величину та ін. Уявлення учнів від отриманих зорових відчуттів, доповнюються тактильними відчуттями, що виникають від дотику роботи із запланованим матеріалом.

Практична діяльність учнів на заняттях з трудового навчання залежать від діяльність рук та зору: руки діють, а зір, в свою чергу, перевіряє та направляє їх ум у наступні рухи. Розвивається сенсорна моторика, що активно впливає на психічний розвиток дитини [22, с.9].

Для успішного виконання завдання у процесі шкільної праці від учня та вчителя часто вимагається сприймання заданої конструкції об'єкта, а також передбачення її у новому уявленні, тому що необхідно передбачити яким чином може змінитися форма предмета, її розмір та ін.

Таким шляхом ми розвиваємо та поповнюємо не тільки просторове уявлення учнів, а й пізнання предметів у їх взаємозв'язку.

За нашими спостереженнями трудова діяльність молодших школярів формує у них самостійність і оригінальність. Самостійно виконуючи роботу за схемою або ескізом, у молодших школярів формуються свої уяви в майбутньому житті.

В процесі планування трудових дій, програма орієнтує молодших школярів на конструктивно-художній підхід до вирішення освітніх завдань з трудового навчання.

Отже, конструктивно-художній підхід до цього питання забезпечує правильний підхід до впровадження методу художніх проєктів, а саме три етапи проєктного моделювання:

- словесне сприймання творчих задумів у художній формі (вірші, пісні, фрагменти казок та інсценізації);
- використання графічних і кольорових моделей та композицій, які ілюструють творчі задуми автора;
- художнє конструювання із різних пластичних матеріалів із метою предметного втілення графічних зображень у пошукових моделях і макетах, різних композицій [43].

Конструктивні та художні вподобання молодших дітей початкової освіти формуються завдяки ігрових форм в навчанні трудовій організації. Основою виступає сюжетне розгортання змісту гри. Ігрова форма організації занять із трудового навчання була оптимальна в складі груп учнів. Учитель задає педагогічну проблему вільного вибору художньо-трудова завдань, що відповідає їхньої вікової та психофізіологічної спроможності.

В кожному із тематичних розділів ми виділяли питання і завдання з продуктивної праці, що здійснювалася і на уроках, і в позаурочний час. Результати позаурочної продуктивної праці позитивно враховувалися учителем під час оцінювання навчальних досягнень молодших школярів.

Для контролю, щодо навчальних досягнень трудового навчання нами були проведені узагальнюючі практичні роботи, результатом яких були виставки робіт школярів, що вважається основним критерієм у визначенні не тільки рівнів творчих досягнень учнів, а й освітньому процесі, що стосуються галузі пластичних мистецтв.

Практичні методи роботи є найбільш характерними для уроків трудового навчання у загальноосвітніх школах. Поряд із політехнічними знаннями молодші школярі оволодівають загальними та трудовими вміннями. Вправами й навичками. До використання вправ, як методів навчання, ставляться ряди наступних дидактичних вимог:

- вправи, що ґрунтуються на свідомій діяльності учнів;
- вправи та їх елементи, що поступово потрібні ускладнюватися;
- вправи необхідно виконувати для того, щоб не тільки вчитель контролював трудові дії, а й сам учень здійснював самоконтроль [61, с.4-5].

На заняттях «Технології та дизайну» застосовують методи їх прийоми, особливо під час роз'яснення технічних операцій.

У процесі творчого розвитку дітей молодшого шкільного експериментального класу ми наступні методи, наприклад, такі як інструктаж.

Це незвичайний комплексний метод навчання, що спрямований на пояснення послідовності виконання трудового завдання.

У процесі проведення інструктажу ми використовували наступні методи й прийоми навчання та виховання.

Це правила трудових прийомів пояснення та їхнього виконання, постановка запланованих завдань, бесіди, ілюстрації, в процесі якої вчитель з'ясовує, що є необхідним для наступного проблемного навчання.

Наприклад, репродуктивні методи трудового навчання передбачають як активне сприймання і запам'ятовування освітньої інформації, яка повідомляється учителем. При репродуктивному поясненні вчителем різних фактів, а також визначень, акцентувати увагу необхідно на головній пропозиції, яку треба засвоїти.

Це визначається виконанням учнями відтворюванням трудових процесів, що пропонує вчитель. Методи, що пропонує вчитель використовуються у згинанні, різанні, ручному шитті, в'язанні та ін. Ці корисні вправи сприяють ефектному відпрацюванню умінь та навичок, завдяки повторенню трудових дій, тому система вправ повинна будуватися таким чином, щоб в ній постійно змінювалися дії.

Частково-пошуковий метод полягає в такому завданні, що навіть у найпростішому виробі дітьми необхідно ставити творчі завдання, що дозволяють найкраще вибрати матеріал для виробу, яким засобом краще з'єднати деталі, а також, що можна додатково використати в виробі, щоб він мав сучасний вигляд і був корисним.

Дослідницький метод характеризується наступними пропозиціями:

- по-перше, молодші школярі опановують трудові навички в процесі активної самостійної діяльності, що спираються на раніше набуті вміння і знання;
- по друге, поряд з новими навичками та знаннями, молодші школярі набувають здатності застосовувати їх у різних умовах, тобто оволодівають способами розумової та практичної діяльності.
- по третє, ці навички та вміння створюються і розв'язуються у ситуації, що аналогічні до життєвих [28, с.5].

Творче навчання і виховання в процесі формувального експерименту ґрунтується в проблемних ситуаціях, а саме постановці учням певного пізнавального завдання, що спонукає до пошуків та результатів.

Проводячи на уроках трудового мистецтва спостереження і досліди, вчитель здійснює роботу, що сприяє розвитку самостійності, ініціативи, творчої думки в учнів початкової школи.

Сам процес дослідження молодшими школярами ми поділили на наступні процеси:

- виникнення ідеї та реалізація задуму на практиці, що є для дітей новизною;
- на уроках трудового навчання створювалися ситуації інтересу до навчання, а саме, вдало підібраний матеріал до опрацювання; зразки виробів і демонстрація моделі, цікаві творчі завдання і заохочення до участі у конкурсах, виставках та ін.

Наприклад, перед виготовленням із природних матеріалів різних речей, що доступні в роботі молодших школярів, учитель може запропонувати дітям розгадати загадки, вивчити лічилки та забавлянки тощо.

В експериментальному класі, демонструючи зразки «чарівних» виробів із відомих казок, можна запропонувати різні забави або виготовлення цікавого виробу, яке буде приладом і для дітей і для дорослих.

Навчання учнів процесу конструювання, а також створення різних форм конструкції, об'єкту або окремих його частин, сприяє розвитку та вихованню творчої особистості школяра.

У процесі формувального експерименту ми використовували наступні види творчої діяльності учнів:

- ідея, пропозиції (розвиток мислення);
- графіка (малюнки, схеми, ескізи, модель, макет та ін.).

Завдяки цьому учитель впливає на розвиток різних природних здібностей молодших школярів. Найбільша цінність конструювання учнями молодшого віку виступає їхня творчість.

Формування творчого мислення учнів здійснюється поетапно та послідовно.

Перший етап є доцільним в процесі якого учні були ознайомлені з основними об'єктами праці. Учні вчаться визначати різні ознаки об'єкта, розвивається вміння порівнювати та узагальнювати, а також спостерігати взаємозв'язку із природою (журавель і гвинтокрил, політ птаха й повітряний змій та ін.). Завдання пропонується виконувати за малюнком або ескізом, щоб діти звертали увагу і на симетрію, і на пропорційність окремих його частин.

Вивчаючи ці теми, вчитель разом із молодшими школярами визначають основні частини так і виявлять різницю їхню різницю. Учні роблять висновок, а вчитель надає доповнення за схемою (крила, площа та ін.).

В процесі конструювання різних макетів молодші школярі аналізують форми, зразки, а вчитель підтверджує їхні висновки, доповнюючи їхні пропозиції, та висновки.

Наступний етап творчого шляху молодших школярів надає вчителю змогу розв'язувати конструкторсько-технологічні питання, що розроблені вчителем. Учням надається завдання щодо знаходження власного шляху рішення. Ці творчі завдання пов'язані із зміною конструкції та форми виробу або його частини.

Більшість молодших школярів змогли знайти рішення на поставлене завдання вчителя. Їхні роботи допомогли вирішенню третього етапу проведеного дослідження, а саме втілення свої ідеї, фантазії, що були вкладені в свої роботи.

Технічне конструювання на сучасному етапі в школі є справжньою знахідкою, яку розв'язують спеціалісти – дизайнери.

Отже, дизайнерські вимоги є обов'язковими під час конструювання виробів.

Вчителю початкових класів на заняттях «Технології та дизайну» слід приділити пильну увагу різним нестандартним рішенням дизайнерів, тобто учнів початкових класів, а також розуміння та розумне потурання дитячим помилкам, які часто свідчать про труднощі у самотійному пошуку [19, с.37].

Учні початкової школи мають власні конструкторські задуми, вирішують технологічні задачі, що пов'язані з вирішенням таких питань, як:

1. Підсилення стійкості та надійності виробів, їхньої міцності, що потребують ліквідації цих недоліків.

2. Внесення змін у конструкцію, що зможуть полегшити і зробити зручною їхню експлуатацію.

Складаючи із деталей конструктора якусь модель, наприклад, машини потрібно допрацювати ту чи іншу деталь, яка б допомагала швидше і зручніше скидати вантаж.

3. Визначень оптимальної форми, кількості деталей, способів їх фіксації, вибір або заміна матеріалів.

Проаналізувавши зразковий візок із дизайнерської частини, учням пропонується зробити подібний візок, але з меншою кількістю деталей.

Молодші учні, насолоджуючись правильним вирішенням проблеми, створюючи інші продукти, також шукатимуть інтерактивні шляхи вирішення поставлених учителем завдань.

4. Створення універсальної конструкції. Завданням може бути конструювання універсальної машину для перевозу сміття.

5. Вибір способів ліквідації шкідливої дії або явища.

Наприклад, паперовий або човник із горіхової шкарлупи перевертається у воді. Як ліквідувати цей недолік? Або, не користуючись лінійкою зробити прямокутний аркуш паперу квадратним.

Для цього необхідно на прямокутному папері розмітити 4 однакових заготовки трикутної форми. Як правильно виконати це завдання?

Складаючи те чи інше завдання слід думати, як доступно й послідовно зробити те чи інше завдання.

Молодші учні, насолоджуючись правильним вирішенням проблеми, створюючи інші вироби, також будуть шукати інтерактивні шляхи вирішення поставлених учителем завдань.

Таким чином, на основі аналізу зазначеної літератури із питань дослідження, а також власних спостережень за освітнім процесом трудового навчання у початковій школі нами з'ясовано, що недолік багатьох варіантів сучасних освітніх програм та педагогічної практики є недостатня спрямованість формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн», а також та нерозуміння чіткого взаємозв'язку між освітньою практикою та пізнавальною та творчою практикою молодших школярів.

2.3. Результати педагогічного дослідження

З метою перевірки стану формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» нами здійснено педагогічну діагностику самого процесу, а також впроваджено й перевірено ефективність педагогічних умов з питання дослідження.

У перебігу констатуючого етапу експерименту вивчався стан формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн». Оцінка результатів констатуючого експерименту здійснювалася за допомогою наступних критеріїв:

Емоційний критерій, що позначається наявністю таких особистісних якостей молодших школярів, переживання радості та захоплення від здатності на цій основі емоційно відгукуватися на різноманітні вияви власної практичної творчої діяльності на уроках трудового навчання.

Мотиваційний критерій, що характеризується наявністю інтересу молодших школярів до практичної діяльності, а також прагненням до самовираження у створенні виробів.

Когнітивний критерій, що показує активність пізнання молодшого школяра, а також розуміння і відображення в практичній трудовій діяльності власної активності асоціативно-образного мислення, сформованості трудових вмінь та ін.

Діяльнісний критерій показує:

- здатність відображення у виробі відчуття краси, власних конструктивних особливостей форми об'єкта;
- уміння у власній роботі відтворювати зовнішні контури натури;
- уміння знаходити правильні співвідношення кольору, тону й пропорційності тощо;
- володіння техніками роботи із різними художніми матеріалами й здатність творчо реалізовувати власне художньо-образне рішення;
- ступінь самостійної діяльності молодших школярів шляхом копіювання, або за частковою допомогою учителя.

Дослідження має три етапи:

I етап – проаналізовано літературу із теми обраного дослідження. Визначені основні теоретичні положення, об'єкт, предмет та мету. Сформульовано гіпотезу дослідження і конкретизовано завдання.

Проведено констатуючий експеримент, а саме: розроблені критерії й педагогічна діагностика рівнів формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн». Перевірка гіпотези розроблялися шляхом науково-методичного забезпечення формувального експерименту.

II етап – проаналізовано та узагальнено результати педагогічного експерименту, сформульовано висновки, а також розроблені рекомендації, які реалізуються у практиці трудового навчання учнів початкової школи.

На основі визначених нами критеріїв констатувальний експериментальний зріз здійснено на підставі наступних рівнів: низький середній і високий.

Низький рівень – це слабка емоційність і байдужість учнів до власної діяльності, побоювання показувати свої роботи, пасивність у вираженні своїх почуттів. Домінування готовності отримувати хороші оцінки та похвали за практичну підготовку визначає її репродуктивний характер. Участь у творчій діяльності можлива лише за допомогою учителя. Самостійні міркування про художні образи не розвинуті. У своїх виробках учні неправильно відтворюють конструктивні форми, пропорції, слабо розуміють кольорові й тональні відношення тощо.

Середній рівень характеризується зацікавленням молодших школярів предметами та художніми образами, бажанням як можна більше дізнатися інформації на уроках трудового навчання. За допомогою вчителя учні початкових класів частково правильно відтворюють конструктивні особливості форми предмета та його пропорцій у своїх виробках. В роботах плутаються лінійні та пропорційні засоби вираження пластики того чи іншого об'єкта. Учні невпевнено користуються інструментами, що в певній формі не дозволяють відтворювати кольорові та конструктивні відношення.

Високий рівень формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» характеризується емоційним відгуком на різноманітні вияви творчого в навколишньому світі. Ці учні в різних формах та видах можуть висловити свої судження. Для цих школярів властивий стійкий інтерес до практичної діяльності. Вони активні й розуміються на явищах навколишнього світу. Учні спроможні відобразити на уроках трудового навчання конструктивно-технічні вміння та навички роботи із необхідними інструментами і матеріалами. В своїх роботах вони добре відтворюють зовнішні контури натури, а також пропорційні відношення цілого і частин.

Тому порівняння даних етапу викладу в експериментальній та контрольній групах показує невелику різницю в індексах для кожного з рівнів та критеріїв формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн». Це дає підставу стверджувати, що досліджувана кількість молодших школярів має майже однаковий потенціал до творчого розвитку.

Результати констатувального експерименту показують, що більшість молодших школярів, які брали участь в експерименті, мають низький творчий рівень розвитку діти початкової освіти.

Середній рівня: відносимо найбільш кількість молодших школярів.

Високий рівень: досягає третина досліджуваних учнів початкової школи.

Отже, найбільша кількість молодших школярів відноситься до низького і середнього рівня формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн».

Можна стверджувати про малу ефективність традиційних педагогічних умов щодо трудової освітньої діяльності молодших школярів. Щоб її підвищити, необхідно оновлення і розробку змісту, форм, видів та методів навчання у початковій школі, які спроможні спрямувати цілісність уроків трудового навчання. У єдності таких складових повинні бути: знання, уміння і розвиток.

Ефективними педагогічними умовами формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» ми виділи:

- урахування індивідуальних особливостей молодших школярів;
- стимулювання емоційно-почуттєвої сфери учнів;
- реалізація різноманітних способів художніх образів у практичному самовираженні дітей.

Формувальну частину здійсненого нами педагогічного дослідження ми відтворили у:

- спровакуванні виникнення творчої ситуації на заняттях «Технологія та дизайн»;

- евристичному етапі;
- творчо-самостійному процесі.

У процесі відтворення дизайнерських та творчих завдань учнів ми прагнули розвивати образне та комбінаторне мислення в учнів початкової освіти. У 2 класі ми пропонували дітям роботу із об'ємними формами, однотонними і кольоровими матеріалами тощо.

Найкращими матеріалами для запропонованої роботи були: папір, тонкий картон, нитки, тканина, пластилін та ін.

Серед творчих вправ ми відзначаємо: виконання рисунків і художніх ескізів за аналогією або за уявою; комбінування різних запропонованих учителем форм у композицію; створення об'ємних форм із тонкого паперу й трансформування одних форм в інші шляхом змінання, вирізання, ліплення та ін.

У процесі формування уявлення учнів про художню, технічну, наукову інтерпретацію ми пробуджували у них інтерес до творчої праці. Наприклад, на одному із занять учні коротко пригадували найцікавіші для них фрагменти уроків.

Постійно діюча в класі виставка дитячих робіт, для учнів другого класу учнів формувала позитивне ставлення до трудового процесу й результатів, які повинні бути в наступній майбутньої праці.

Ми підготували наступні запитання:

- З якими матеріалами вам найбільше подобалось працювати?
- Чий виріб був найкращим і чому ви так вважаєте?
- Які сувеніри вам хочеться виготовити ?
- Кому ви хочете подарувати сувенір, який виробили своїми руками ?

Таким чином учитель підводить молодших школярів до поняття творчості у праці.

Наприклад, виготовляючи макет дитячої книжечки, учні самостійно розробляли форму, придумували назву й пропонували власний спосіб скріплення сторінок.

Всі етапи, поступово забезпечували позитив на трудових заняттях, екскурсіях, в ігровій діяльності тощо.

Нами були використані наступні педагогічні методи: бесіда, ілюстрація та демонстрація, а також технології трудових операцій із використанням різних інструментів, щодо роботи із практичними матеріалами, із метою закріплення відомого та тренувального матеріалу.

Крім названих методів, нами були ще використані методи стимулювання, які допомагають у мотивації інтересу до навчання. Виховними методами нашого дослідження є методи впливу та переконання, а також методи організації практичних занять та методи стимулювання. Усі вони мали комплексний характер і використовувалися в умовах постійної зміни конкретних освітніх та професійних ситуацій, що визначалися визначеними нами педагогічними умовами.

Через специфіку шкільного віку ми використовували систему методів пошуку, що передбачали застосування запропонованих нами творчих завдань щодо створення творчої діяльності. В нашому дослідженні творчі завдання та їх розв'язання розглядаються із погляду творчої самореалізації молодших школярів, а також оволодіння ними новими знаннями та засобами творчої діяльності.

Для оволодіння творчими навичками використовувалися методи та напрями, що мають спрямовування на стимулювання освітньої діяльності учнів. Такими методами виступають художні та пізнавальні ігри, що створюють сприятливий настрій, заохочування до навчання й інтересу до предмету.

Метод створення ситуацій інтересу, що супроводжується використанням та оволодінням цікавих пригод, уривків розповідей, оповідань, та випадковостей у життєвих ситуаціях, характеризується

гостротою і свіжістю сприйняття та емоційністю уяви. Крім названих методів і прийомів у практичній діяльності молодших школярів використовуються й інші, оригінально-технічні прийоми.

Таким чином, організацію занять з трудового навчання ми будували на принципах: неоціненої структурної різноманітності та режисури.

Залучення молодших школярів до співпереживання, а також створення відповідно до теми уроку емоційного настрою, включення ігрових фрагментів, театральної-ігрової діяльності та інше. Ми здійснювали на базі урахування індивідуальних особливостей дітей, їх здібностей, інтересів, тому з підвищенням ролі трудової творчої діяльності учнів, на формувальному етапі експерименту надано перевагу художньо-ігровим формам практичної роботи.

Експериментальне дослідження ефективності формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн», а також визначення педагогічних умов творчого розвитку учнів початкової школи засобами трудового навчання доводить, що внаслідок включення молодших школярів до пошукової, візуальної та пізнавальної векторів має напрями від елементарних проявів творчості до самостійного творчого появу (див. табл. 2.1.).

Коли ми зіставили дані, що стосуються експериментального і контрольного класів, які наведені у таблиці 2.1., слід відмітити значну різницю, що у показниках по кожному із рівнів і критеріїв формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн».

Ця різниця показує, що кількість учнів експериментального класу, які підвищили свій рівень формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» зросла порівняно з даними констатувального етапу дослідження, а кількість учнів контрольного класу, які підвищили свій рівень розвитку за традиційним навчання, хоча й зросла, однак несуттєво.

Таблиця 2.1.

**Підсумковий зріз рівнів формування творчої особистості учнів
початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» (у %)**

№ п/п	УМІННЯ	Контрольний клас (%)	Експериментальний клас (%)
1	Розрізняти зображення утилітарних і творчих видів праці	77	88
2	Називати види творчої діяльності людини	74	86
3	Описувати деякі творчі професії	71	89
4	Створювати нестандартні зображення, композиції	69	87
5	Застосовувати нетипове поєднання матеріалів, технік та ін.	70	84
6	Складати композиції за власним задумом	67	89

Так, у середньому сьома частина учнів експериментального класу і чверть учнів контрольного класу має низький рівень творчого розвитку на заняттях «Технологія та дизайн». До середнього рівня відноситься найбільша кількість учнів за середнім значенням – 40,2% – ЕК і 43% – КК.

Високий рівень творчого розвитку досягли майже половина учнів експериментального класу (42,7%) і лише третина учнів контрольного класу (31,7%)

Наприкінці експериментального дослідження визначено, що в процесі використання розробленої нами теми експериментальної методики формування творчих умінь і навичок на уроках трудового навчання в учнів експериментального класу порівняно із контрольними, значно підвищився рівень розвитку відповідних навичок та вмінь. Це свідчить про ефективність застосовуваного напрямів засвідченої роботи.

Таким чином, одержані результати дали нам змогу стверджувати про те, що експериментальна методика спрямування творчої діяльності на заняттях із трудового навчання значно підвищила мотивацію учнів

початкової школи до творчості, сприяла до розвитку самостійності їхньої практичної діяльності, яка виражалася у виборі засобів, трудових дій на заняттях «Технологія та дизайн». Результат ми побачили в роботі експериментального класу під час роботи над творчими завданнями.

Порівняльний аналіз виробів щодо якісної характеристики показує, що учні, які входять до групи високого творчого розвитку мають власне творче мислення, що доказує розвинуту фантазію, а також насиченість уяви щодо зацікавлення образами художньої літератури.

Отже, результати проведеного аналізу нашого дослідження підтверджують відповідність розроблених нами педагогічних умов у реальному освітньому процесі початкової школи.

Нашою роботою доведено, що впровадження теми щодо формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» сприяє збагаченню не тільки емоційної та мотиваційної сфер, а ще й допомагає практичній творчій діяльності, що знадобиться у майбутньому.

ВИСНОВКИ

За результатами нашого наукового дослідження ми сформулювали наступні висновки:

1. Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури доводить, що формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» є передумовою людської творчості, яка виступає якісним рухом особистості, а також базою творчості, що є результатом творчості, що проявляється у самостійній оригінальній діяльності.

Зміст поняття «формування творчої особистості» в початковій школі ми в своїй роботі інтерпретуємо як зріст особистості, що проявляється і збагачуються у практиці різних видів конструктивної діяльності, особливо на уроках трудового навчання, результати яких характеризуються своєю неперевершеністю, новизною і оригінальними виробами.

В нашому дослідженні ми виявили і мотивувалися такими структурними компонентами творчого формування молодших школярів, як: емоційний, мотиваційний, когнітивний та діяльнісний.

2. Виявлено, що психологічні механізми творчої діяльності молодших школярів ґрунтуються як на генетичних задатках так і характеру сприймання. Вікові особливості щодо трудового навчання молодших школярів є стійкими відчуттями, на основі яких, особливо у виробках, які зроблені власними руками, виступають: інтелектуальний блок, мнемістична підсистема, та підсистема моторних операцій.

3. Нами визначено, що головним смисловим засобом у формуванні творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» є практична функція, завдяки якій реалізується виховання через діяльність і виховання у практичній діяльності.

Ми зазначаємо, що загальним недоліком сучасних навчальних програм із дисципліни «Трудове навчання» у початковій школі є проблема взаємозв'язку між навчальною і трудовою творчою діяльністю, а також естетичним сприйняттям докiлля і виробiв.

4. На основі виділених нами критеріїв, а саме, емоційного, мотиваційного, когнітивного та діяльнісного критерію ми з'ясували наступні рівні формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн», а саме: низький середній і високий. Встановлено, що найбільша кількість молодших школярів, що брали участь у педагогічному дослідженні, відноситься до низького і середнього рівня творчого розвитку засобами трудового навчання. Це засвідчує про недостатню ефективність традиційних умов, а також навчання і виховання молодших школярів.

5. Експериментально доведено, що ефективне формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» потребують дотриманням наступних педагогічних умов: урахування індивідуальних особливостей молодших школярів; стимулювання їхньої емоційно-почуттєво сфери; серйозним виступають питання дієвості, уяви і фантазії учнів початкової школи, а також різні форми і види способів реалізації художнього образу й практичному самовираженні.

Таким чином, аналіз даних проведеного формувального експерименту щодо формування творчої особистості учнів початкової освіти на заняттях «Технологія та дизайн» підтверджує правильність вибраної нами теми.

В наслідок поетапного включення учнів до пошукового, візуального та пізнавального процесів ми можемо констатувати, що впровадження експериментальних педагогічних умов сприяють збагаченню емоційної, мотиваційної, когнітивної сфер особистості молодших школярів, що в свою чергу стимулює їхнє самовираження у практичній творчій діяльності і підтверджує адекватність висунутої гіпотези дослідження.

Дослідження не вичерпує усіх аспектів цієї складної творчої проблеми. Це зумовить необхідність для подальшої розробки, а саме, пошуку нових педагогічних технологій й цілісного формування творчої особистості учнів початкової школи на заняттях «Технологія та дизайн».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богоявленская Д.Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества. Ростов-на-Дону: Феникс, 1983. 144 с.
2. Божко Л.М. Виховання дитячої уяви у художніх образах Київ.: Либідь, 1997. 108 с.
3. Ботюк А.Ф. Формирование конструктивно-технических умений у младших школьников. Київ, 1965. 150 с.
4. Веремійчик І.М. Граючись, вчимося. Тернопіль: Мальва ОСО, 2002. 116 с.
5. Веремійчик І.М. Художня праця у 3-4 класах. Луцьк: Вежа, 1996. 28 с.
6. Веремійчик І.М. Майстровиті руки (3 клас) Київ: Інститут педагогіки, 2001. 128 с.
7. Веремійчик І.М. Майструй і твори (4 клас) Київ: Інститут педагогіки. 2001. 128 с.
8. Веремійчик І.М. Прекрасне руками творить. Луцьк: Вежа. 1997. 180 с.
9. Веремійчик І.М. Стежинка до майстерності. Київ. Педагогічна думка. 2002. 128 с.
10. Веремійчик І.М. Творчість на кінчиках пальців. Тернопіль: Мальва. ОСО, 2002. 108 с.
11. Веремійчик І.М., Майстрик і Майстринка. Київ: Педагогічна думка. 2002. 128 с.
12. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. О.В. Скрипченко, Л.В. Волинська, З.В. Огороднійчук та ін. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.
13. Галузинський В.М. Педагогіка: теорія та історія Київ.: Вища школа, 1995. 237с.
14. Гальперин П.Я. К психологии творческого мышления 1982. №5. С. 80-84.

15. Гильбух Ю.З. Психология трудового воспитания. Верещак. Київ: Рад. шк., 1987. 255 с.
16. Глобчак В. Особистісно-орієнтоване навчання і виховання молодших школярів на уроках праці у початковій ланці *Рідна школа. 2004. №4. С.19-20.*
17. Гордуз М. Нестандартні форми навчання молодших школярів на уроках трудового навчання *Початкова школа. 2003. №4. С.1-4.*
18. Горлач М.І. Трудова освіта і виховання учнів Київ: Радянська школа, 1989. 124 с.
19. Грєдинарова Е.М. Развитие конструктивного мышления как условие успешного обучения. *Практична психологія та соціальна робота. 1999. №1. С. 13-14.*
20. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). Київ: Райдуга, 1994. 112 с.
21. Журавлева А.П. Начальное техническое моделирование . А.П.Журавлева, Л.А.Болотина. Москва: Просвещение, 1982. 160 с.
22. Закон України «Про професійно-технічну освіту» Законодавство України про освіту: Зб. законів. Київ: Парлам. вид-во, 2002. 144 с.
23. Ильина Т.А. Научно-технический прогресс и актуальные проблемы педагогики. Москва: Знание, 1992. 61 с.
24. Кабиш Ю.І. Розвиток художніх здібностей дітей молодшого шкільного віку Рад. шк.1991. С. 48-50.
25. Калмыкова З.И. Пути развития продуктивного мышления Вопр. психологии. 1998. №3. С. 143-148.
26. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) *Педагогічна газета. 2002. Січень. №1. С. 4-7.*
27. Кульчицька О.І. Конструктивне мислення як умова розвитку творчості дітей молодшого шкільного віку. *Обдар. дитина. 1999. №1. С. 2-6.*

28. Луткова Л.В. Совершенствование дидактической системы трудового обучения школьников 1-4 классов Київ, 1991. 124 с.
29. Мадзигон В.Н. Организация производительного труда школьников Учеб.-метод. пособие. - Киев: М-во народного образования, 1999. - 96 с.
30. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / А.М.Матюшкин. Москва.: Просвещение, 1992. 204 с.
31. Міщенко І.Т. Трудове навчання в 1-2 класах Київ.: Рад. шк., 1990. 128 с.
32. Моляко В.А. Психология решения школьниками творческих задач Київ: Рад. школа, 1993. 224 с.
33. Навчальні програми для 4-річної початкової школи. Трудове навчання Початкова школа. 2001. -№ 8. -С. 40-45.
34. Научные основы трудового обучения: Москва: Педагогика, 1990. 229 с.
35. Национальная доктрина развития образования. Освіта. 2002. № 26 (4984). 96 с.
36. Педагогика / Под. ред. Ю.К. Бабанского. Москва.: Просвещение, 1998.-480 с.
37. Педагогіка / За ред. М.Д. Ярмаченка. Київ: Вища школа, 1996. -544 с.
38. Перевертень Г.І. Програма з трудового навчання для 1-4 класів Поч. школа. 1991.№7. С. 46-47.
39. Плохій З.П. Трудове виховання молодших школярів Київ: Освіта, 2002. 112 с.
40. Поляков В.А. Политехнический принцип в трудовом обучении школьников Москва.: Просвещение, 1997. 80 с.
41. Програма для загальноосвітніх закладів: Трудове навчання: 1-4 кл. Київ.: Шкільний світ. 2001.311 с.
42. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. Київ: Початкова школа, 2006. С. 202-245.

43. Психологія / За ред. Ю.Л. Трофімова. Київ: Либідь, 2001. 558 с.
44. Развитие технического творчества младших школьников / Под. ред. П.Н. Андрианова, М.А. Галагузовой. Москва: Просвещение, 1990. 112 с.
45. Рожнев Я.А. Методика трудового обучения с практикумом в учебных мастерских Москва: Просвещение, 1998. 240 с.
46. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи Київ: Генеза, 2002. 366 с.
47. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах Київ: Магістр, 1997. 256 с.
48. Скаткин М.Н. Труд в системе политехнического образования. Москва: Изд-во АПН РСФСР, 1996. 328 с.
49. Сухомлинський В.О. Вибрані твори У 5 т. Київ Рад. шк., 1993. Т 3. 464 с.
50. Тименко В.П. Художня праця. Київ: Спалах, 1999. 48 с.
51. Тименко В.П. Художня праця Київ: Спалах, 2000. 48 с.
52. Тименко В.П. Художня праця – 4 Київ: Спалах, 2000. 48 с.
53. Трудовое обучение в начальных классах / Под. ред. И.Г. Майоровой. Москва.: Просвещение, 1998. 272 с.
54. Тхоржевський Д.О. Система трудового навчання. Київ: Вища школа, 1995. 175с.
55. Тхоржевський Д.О. Методика трудового навчання та викладання загально-технічних дисциплін Київ: Вища школа, 1985. 175с.
56. Ушинский К.Д. Избранные педагогические произведения Москва: Просвещение, 1998. 357 с.
57. Фіцула М.М. Педагогіка Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 528 с.
58. Фрейтаг И.Г. Урок технического труда в начальных классах Москва.: Просвещение, 1990. 64 с.

59. Хорунжий В.І. Методика трудового навчання в початкових класах / В.І.Хорунжий, Г.П.Черніка// Ч. І. - Олександрія: РВА «Світло», 1996. - 96 с.
60. Хорунжий В.І. Методика трудового навчання в початкових класах Частина II. Олександрія: РВА «Світло», 1996. 96 с.
61. Хорунжий В.І. Практичні роботи в навчальних майстернях / В.І. Хорунжий. Київ.: Вища школа, 1989. 136 с.

ДОДАТКИ

Додаток А.

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Нестеренко Ольга Олексіївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
  - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
  - принципів та правил академічної доброчесності;
  - нульової толерантності до академічного плагіату;
  - моральних норм та правил етичної поведінки;
  - толерантного ставлення до інших;
  - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
  - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
  - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
  - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
  - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
  - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
  - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
  - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
  - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
  - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
  - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
  - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
  - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
  - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
  - не підроблювати документи;
  - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
  - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
  - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
  - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

14.10.2021

Ольга Нестеренко